

SASTAMALAN KARKUN ALUEEN LUONTOSELVITYS

Aallokas Oy

2024

www.aallokas.fi

1. Menetelmät

Sastamalan Karkussa sijaitsevalle noin 41 hehtaarin alueelle (kuva 1) tehtiin asemakaavatasoinen luontoselvitys neljällä maastokäynnillä (taulukko 1). Tarkoituksena oli löytää luontokohteet, joilla voi olla merkitystä alueen suunnittelun kannalta. Tällaisia ovat luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaan säästettävät kohteet, lajistollisesti arvokkaat kohteet sekä muut tärkeät elinympäristöt. Lajistosta kartoitettiin erityisesti linnusto ja liito-oravan mahdollinen esiintyminen. Suunnitteluun vaikuttavat lajihavainnot liittyvät luultavimmin näihin lajeihin. Lisäksi kartoitettiin mm. lepakoita yhtenä yönä aktiividetektorilla kuunnellen sekä kasvillisuutta.

Maastotyöt tekivät Matti Aalto (FM ympäristötieteet, DI), Tuomas Kirjavainen (LuK maantieteet) ja Adalmiina Helttula (LuK ympäristötieteet). Lisäksi katsottiin alueen aiemmat havainnot Laji.fi -portaalista. Raportin kirjoittivat Matti Aalto ja Adalmiina Helttula.

Taulukko 1. Kartoituskäynnit.

Päivä	Kello	Pääkohteet	Selvittäjä
7.5.2024	6:45-8:23	Elinympäristöt, linnut, liito-orava	Matti Aalto, Adalmiina Helttula
30.5.2024	8:40-10:10	Linnut	Tuomas Kirjavainen
19.6.2024	11:40-14:05	Elinympäristöt, kasvit	Matti Aalto, Adalmiina Helttula
10-11.7.2024	22:30-1:00	Lepakot, elinympäristöt	Adalmiina Helttula

2. Luontoarvot

2.1. Tillonkallion vanha metsä

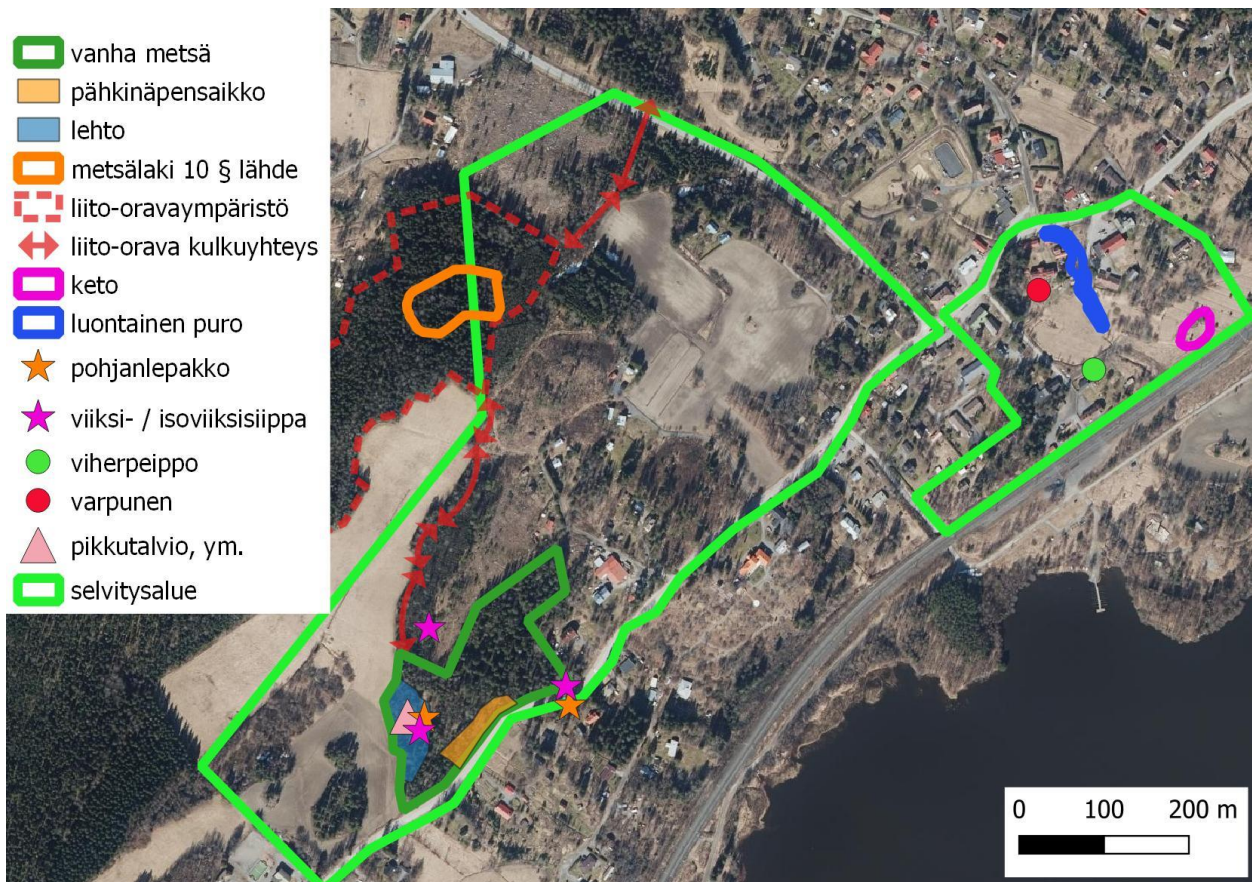
Alueen merkittävin luontokohde on Tillonkallion pähkinäpensaikko (kuva 2) ja luonnontilaisen kaltainen metsä sen ympärillä (kuva 1). Pähkinäpensaikko on luonnonsuojelulain 64 §:n mukaan suojeltu luontotyyppi. Pähkinäpensaikolla tarkoitetaan aluetta, joka on luontaisesti syntynyt ja jossa kasvaa vähintään kaksi metriä korkeita tai leveitä pähkinäpensaita yhtenä tai useana lähekkäin sijaitsevana ryhmänä vähintään 20 kappaletta hehtaarilla (valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta 1066/2023).

Pensaikko sijaitsee noin kolmen hehtaarin laajuudessa luonnontilaisen kaltaisessa metsässä, joka täyttää Metso-ohjelman vanhan metsän kriteerit pääosin I-luokassa (Syrjänen ym. 2016). Metsä on maastoltaan ja maaperältään monimuotoinen, monipuulajinen ja eri-ikäisrakenteinen sekä siellä on monen ikäistä kuollutta puuta (kuva 3). Metsän pohjoiskulma on kalliomännikköä ja länsilaita lehtoa. Näiden välillä pääosa on kuusvaltaista sekametsää tuoreen-lehtomaisen kankaan maapohjalla.

Selvitysalueen ainoat lepakkohavainnot tehtiin tässä metsässä ja sen lähiympäristössä (kuva 1). Havaitut pohjanlepakko ja viiksi- / isoviiksisiiippa ovat tavallisimmat metsäisten ja rakennettujen alueiden lepakkolajit Sastamalan seudulla, mutta niiden esiintyminen kuvastaa hyvin metsän monimuotoisuutta.

Tällainen sekametsä haapoineen sopisi myös liito-oravan elinympäristöksi, mutta merkkejä liito-oravasta ei löytynyt. Alue on hieman erityksissä muista metsistä hakkuiden ja peltojen välissä.

Metsän länsilaidan lehdossa kasvaa runsaasti vieraslajeja. Etenkin pikkutalviota on laaja kasvusto, jonka keskellä sinnittelee luontainen lehtolaji, lehtoimikkä (kuva 4). Muita lehdon vieraslajeja ovat taponlehti ja terttuselja. Vieraslajikasvustojen lähellä on myös romua lisämerkkinä paikalla vuosikymmeniä sitten olleesta asutuksesta.

Kuva 1. Huomionarvoiset elinympäristöt ja -lajihavainnot. Lehdon ja liito-oravaympäristön rajaukset ovat suurpiirteiset. (ilmakuva: Maanmittauslaitos)

Kuva 2. Tillonkallion pähkinäpensaikkoa.

Kuva 3. Tillonkallion metsä on hyvin eri-ikäisrakenteista. Kaatuneiden kuusten kohdalta metsä uudistuu luontaisesti monipuulajisena.

Kuva 4. Vieraslaji pikkutalvio kasvaa lehdossa laajana tiheänä kasvustona. Kuvan oikeassa laidassa lehtoimikkää ja takana puiden seassa sananjalkaa.

2.2. Lähteen ympäristön metsä

Selvitysalueen pohjoispuolinen lähde ympäristöineen on metsälain 10 §:n ja vesilain mukaan suojeltu kohde. Kohde sijaitsee liito-oravalle soveltuvassa kuusimetsässä (kuva 1), jossa kasvaa runsaasti haapoja. Sekä metsälakikohteesta että liito-oravametsästä suurin osa on selvitysalueen ulkopuolella. Metsästä on liito-oravan papanahavainnosta viimeksi vuodelta 2018 (Laji.fi). Vuonna 2016 tehdyt liito-oravan papanahavainnot (Salonen 2016) on kuitenkin tehty selvitysalueen puoleisella osalla. Vuonna 2024 papanoita ei selvitysalueelta löytynyt, mutta selvitysalueen ulkopuolista osaa ei myöskään kartoitettu. Alue soveltuu edelleen hyvin liito-oravalle ja siitä on kohtalaiset kulkuyhteydet (kuva 1) lähistön liito-oravalle soveltuviin metsiin.

2.3. Kallioketo

Rautatieaseman koillispuolella on niittyä, jonka merkittävin osa on mm. mäkitervakkoa, päivänkakkaraa ja keltamaksaruohoa kasvava kallioketo (kuvat 1 ja 5). Kallioketo on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi luontotyyppiä. Perhosista paikalla on havaittu uhanalaisuusluokitukseltaan silmälläpidettävä ketokultasiipi kesäkuussa 2023 (Laji.fi). Laajemman niityn valtalajeina ovat timotei ja koiranputki, joiden seassa kasvaa niittykukkiä siellä täällä.

Kuva 5. Mäkitervakkoa ja päivänkakkaraa Karkun kedolla.

2.4. Luonnontilaisen kaltainen puronvarsi

Karkun asemaa kohti pohjoisesta virtaavan puron varsi (kuva 1) on uomaltaan mutkittelevan luonnontilainen (kuva 6). Puron varressa on perinneympäristöä ja kapealla vyöhykkeellä luonnontilaisen kaltaista puustoa. Puron varrelle on kuitenkin levinnyt myös haitallisia vieraslajeja – lupiinia, jättipalsamia ja karhunköynnöstä.

Kuva 6. Luonnontilaisen kaltaista puronvartta Karkun aseman pohjoispuolella. (kuva: Adalmiina Helttula)

2.5. Huomionarvoiset lintuhavainnot

Alueella on varsin tavanomainen lintulajisto. Uhanalaisista lajeista alueella pesivät varpunen (EN, erittäin uhanalainen) ja viherpeippo (EN) (kuva 1). Uhanalaisuusluokitukseltaan silmälläpidettäviä (NT) alueella pesiviä lintulajeja ovat västäräkki, pensaskerttu, närhi (2 paria) ja harakka (2 paria). Lista havaituista lintulajeista löytyy liitteestä 1.

3. Luontoarvojen säilyttäminen ja parantaminen selvitysalueella

Lakisääteisesti suojeltavia kohteita ovat pähkinäpensaikko, metsälain suojaaman lähteen ympäristö ja liito-oravan elinympäristö. Liito-oravaympäristö sijaitsee pääosin selvitysalueen ulkopuolella, joten sille ei tehty tarkkaa rajausta tässä selvityksessä. Liito-oravan elinympäristö on luontodirektiivin mukaan suojeltu lisääntymis- ja levähdyspaikka, vaikka sieltä ei joka vuosi lajia löytyisikään, sillä reviirien väliaikainen tyhjiys kuuluu lajin luontaiseen populaatiodynamiikkaan (liite 2, erillinen tiedosto). Liito-orava vaatii vähintään neljän hehtaarin laajuisen sopivan metsän, jotta lisääntymis- ja levähdyspaikka säilyy elinkelpoisena.

Lakisääteisesti suojeltujen kohteiden lisäksi erityisen arvokkaita luontokohteita ovat monimuotoinen vanha metsä ja kallioketo. Luontokohteina nämä elinympäristöt kuuluvat selvästi arvokkaimpaan viiteen prosenttiin Sastamalan pinta-alasta ja niiden suojeleminen olisi erittäin tärkeää luontokadon hillitsemiseksi. Valtiona Suomi on kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut 10–30 % pinta-alan suojeeluun.

Vieraskasvilajien poistaminen Tillonkallion lehdosta olisi lehtolajiston kannalta tärkeää. Toki myös metallitynnyrit ja muut jätteet voisi hakea pois lehdosta. Muuten metsän on parasta antaa kehittyä luontaisesti. Liito-oraville ja muiden metsälajeille olisi tärkeää säilyttää kulkuyhteys tunnettujen liito-oravaympäristöjen ja Tillonkallion metsän välillä (kuva 1). Tällä hetkellä pellon laidassa ei ole kunnollista korkeapuustoista kulkuyhteyttä.

Lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat luontodirektiivin mukaan suojeltuja. Kun rakennuksia ei tutkittu, ei selvitysalueelta ollut selvästi osoitettavissa tällaisia paikkoja. Tillonkallion metsässä saattaa olla levähdyspaikoiksi sopivia luonnonkoloja, vaikka lepakkohavainnot koskivat ruokailulennossa olevia yksilöitä.

Karuna elinympäristönä kallioketo säilyy melko pitkään ilman hoitotoimia, mutta kerran vuodessa syyskesällä tehtävä niitto vähintään kalliokumpareelta ja sen lähiympäristöstä varmistaa kedon säilymisen. Niittotähteet tulee kerätä pois esimerkiksi kompostoitavaksi. Kedon ympäristössä olisi potentiaalia laajemmankin hoitoniityn perustamiseen.

Luonnontilaisesti mutkittelevat purot ovat ojitusten myötä harvinaisia ja Karkun aseman puro lähiympäristöineen olisikin tärkeää säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Vieraslajien poistaminen puron varrelta olisi hyödyllistä.

Uhanalaisten varpusen ja viherpeipon elinolosuhteita voi parantaa monimuotoista maaseutu ympäristöä ylläpitämällä, mutta näihin lajeihin vaikuttaminen kaavoituksen keinoin ei ole helppoa. Viherpeipon merkittävänä uhanalaistumisen syynä on myös lajissa levinyt loistauti. Myös havaitut silmälläpidettävät linnut ovat etenkin monimuotoisen maaseutu ympäristön lajeja.

LIITE 1. Havaittu linnusto. EN = erittäin uhanalainen, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Uhanalaisuus	Pesivä (p.)
Harakka	NT	p.
Harmaasiippo		p.
Hernekerttu		p.
Hippiäinen		p.
Käki		p.
Käpytikka		p.
Keltasirkku		p.
Kirjosieppo		p.
Laulurastas		p.
Lehtokerttu		p.
Metsäkirvinen		p.
Mustapääkerttu		p.
Mustarastas		p.
Naakka		p.
Närhi	NT	p.
Pajulintu		p.
Peippo		p.
Pensaskerttu	NT	p.
Pikkuvarpunen		p.
Punakylkirastas		p.
Punarinta		p.
Puukiiپیچ		p.
Räkättirastas		p.
Rautiainen		p.
Sepelkyyhky		p.
Sinitiainen		p.
Talitiainen		p.
Tervapääsky	EN	ruokaileva
Tikli		p.
Tiltalti		p.
Varis		p.
Varpunen	EN	p.
Västäräkki	NT	p.
Viherpeippo	EN	p.
Vihervarpunen		p.

Lähteet:

Laji.fi: Suomen Lajitietokeskus www.laji.fi

Salonen, V. 2016: Liito-oravaesiintymien rajauksia Pohjois-Vammalassa ja Karkussa 2016. 14 s.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen: METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriö. 78 s.